

LA CAPELLA CLÀSSICA DE MALLORCA OBRA DE Mn. JOAN MARIA THOMÀS

Joan Company i Florit

Introducció

El fet musical a Mallorca és un fenomen gairebé desconegut no solament per a la societat mallorquina sinò també per a la majoria dels qui ens dedicam al quefer de la música.

Mn. Joan Maria Thomàs i Sabater, un dels músics més destacats —el seu polifacetisme els supera a tots—, i la Capella Clàssica de Mallorca, l'entitat coral més significativa i de més renom, són objecte del nostre article ja que, a més de llur pròpia transcendència, representen una fita de cabdal importància per al descobriment i divulgació de la nostra música i dels nostres compositors. Parlar de Mn. Joan Maria Thomàs és parlar de la Capella Clàssica i viceversa: són una mateixa cosa. La dependència entre ambdós era tal que naixeren junts i moriren junts.

El present treball, fruit d'un estudi encara no acabat del tot, esperem que serà una aportació al coneixement de la nostra Història Musical.

Apunts biogràfics i trets essencials de Mn. Joan Maria Thomàs i Sabater.

Nasqué a la Ciutat de Mallorca el 7 de Desembre de 1896. A l'edat de 5 anys començà els estudis musicals amb l'organista Tous, i als 9 anys inicià la carrera sacerdotal al Seminari Diocesà: s'ordenà de prevere als 21 anys. Mentre realitzava els estudis sacerdotals, i per indicació del Bisbe Campins, anava cada

setmana a Barcelona a estudiar orgue, harmonia i contrapunt amb l'organista Eusebi Daniel i música religiosa amb el Mestre Joaquim Màs i Serracant¹. A l'edat de 18 anys és nomenat organista auxiliar de la Catedral de Mallorca i més tard organista suplent durant quatre anys (1924-1928); motivat per aquest càrrec anà a París, on estudià orgue amb Jean Huré².

A partir de l'any 1928 la vida artística de Mn. Joan Mª Thomàs pren nous camins. Amb una sòlida formació musical i carregat de grans projectes, comença una nova època per a ell. Des d'ara podem seguir les petjades d'un artista polifacètic i competent —organista, director, compositor, organitzador, crític, confeccionant, escriptor— que donà un gran impuls a la vida musical de l'illa.

L'any 1926, creà "l'Associació Bach per la música antiga i contemporània" amb la finalitat de divulgar tot tipus de música, especialment la dels compositors contemporanis (Strawinsky, Debussy, Ravel...). Hi havia dues categories de concerts: "concerts blancs" —amb programes de tall clàssic i assequibles al gran públic— i "concerts blaus" —dedicats a compositors actuals i dirigits a un públic més cult—. Aquestes audicions tenien lloc a "Domus Artis", sala d'exposicions i de concerts situada al carrer de Sant Jaume (Can Maroto), a on Mn. Joan va instal·lar un orgue. Tres anys més tard, l'Associació Bach, nascuda amb un afany noble de servir la música i el poble, va desaparèixer per motius econòmics³.

(1) PARETS SERRA, Joan: *Diccionario biográfico de músicos mallorquines anteriores al siglo XX*. Santa Maria del Camí, 1965. Original. Inèdit.

(2) Extret del fullteto: "Juan Maria Thomas organiste". Sense data.

Per a commemorar i exaltar la figura de Chopin a Mallorca, Mn. Thomàs fundà, l'any 1930, el "Comité pro Chopin a Majorque", del qual fou l'ànima i director ⁴. Pels festivals Chopin, que duraran fins l'any 1936 i es celebraven al corredor de la Cartoixa de Valldemossa i a la Ciutat de Mallorca (Palau de l'Almudaina, Teatre Principal, Sala Born), desfilaren artistes i agrupacions de renom mundial —pianistes: A. Rubinstein, C. Arrau, J. Cubiles, A. Uninsky, A. Cortot...; compositors i directors: A. Tansmann, B. Samper, E. Halffter, M. de Falla, P. Casals, L. Mre Millet...; orquestres i cors: Orquestra Pau Casals, Orquestra Simfònica de Madrid, Orquestra de Cambra de Barcelona, Orfeó Català... ⁵. Fruit d'aquesta tasca Chopiniana és la publicació de la revista "Philharmonia" (1929-1936), de la qual fou també fundador i director Mn. Joan, que volia a ser el portaveu o el butlletí del Comité i que esdevingué una revista internacional de música, amb col·laboracions de compositors i crítics musicals de tot el món.

Paral·lelament als inicis del Comité pro Chopin, Mn. Thomàs fundà, a finals del 1931, la seva gran obra: la Capella Clàssica de Mallorca, que sota la seva direcció va assolir una categoria i una perfecció extraordinàries, amb concerts per tota Espanya i Portugal. A la segona part del present article ens referim més detingudament a l'entitat coral esmentada. Però, la tasca de direcció coral de Mn. Joan és més àmplia: a finals de la guerra fundà i dirigí la Coral Santa Cecília del Patronat Social Femení de Lluçmajor; va crear dues agrupacions de cambra, nascudes en el si de la Capella: els "Cuatro de Empezar" (1948) octet vocal que recorregué moltes ciutats espanyoles i el "Coro Hispánico de Mallorca" (1950-1951) que durant set mesos donà concerts per 23 Estats de Nord-Amèrica ⁶.

L'empresa de més envergadura que emprengué Mn. Thomàs, amb l'ajut del poeta nordamericà Clyde Robinson, fou la celebra-

ció dels "Festivals de Bellver" (1951-1954), espectacle històrico-artístic que es representava, primerament, al pati d'armes del Castell de Bellver i, llavors, al Claustre de Sant Francesc. Nou estampes musicals i mímiques compten els episodis més significatius de la Història de Mallorca. Un total de 150 components (actors, Capella Clàssica, orquestra, grup de dansa, personal adicional) feien possible un gran espectacle visual-musical-mímic.. dins un marc insuperable ⁷.

Important i extensa fou la seva col·laboració, com a crític i comentarista, a revistes musicals espanyoles i estrangeres. En podem esmentar: "Ritmo", "Tesoro Sacro Musical" de Madrid; "Revista Catalana de Música" de Barcelona; "The Chesterian", "The Organ" de London; "Musique", "L'orgue et les organistes" de Paris; "Melos" de Mainz; "Muzyka" de Varsovia; "The Musical Digest" de New York ⁸.

Com a escriptor hem de destacar, per damunt tota la seva extensa producció ⁹, el seu llibre "Manuel de Falla en la isla" considerada l'obra més hermosa, amena i personal que s'ha escrit sobre Falla ¹⁰, i que alhora ens detalla el món circundant del propi autor i de la seva època. La coneixença entre Falla i Mn. Thomàs fou d'enriquiment mutu, tant espiritual com musical. Els dos hiverns passats a Mallorca per aquell (1933 - 1934) possibilitaren a Mn. Joan conèixer nous enfoc i valuosos consells respecte a la composició i interpretació musical; però, Falla també tingué l'oportunitat de contactar i experimentar amb la música vocal - amb un instrument com era la Capella Clàssica - per a continuar treballant i perfilant "l'Atlàntida", obra que volia acabar a Mallorca i estrenar amb la Capella ¹¹.

La tasca de compositor és el testimoni més feient per poder valorar la seva personalitat musical. En efecte, les seves composicions - tant per la varietat d'estils i de formes com per la qualitat i el gust d'un bon artesà de la

(3) Conversa amb D. Gerard Mª Thomàs i Dª Joana Thomàs, el 22 d'Abril- 1978.

(4) Revista *Philharmonia*. Palma de Mallorca. Abril, 1931. Vol. II, n° 1.

(5) La història d'aquests Festivals es troba en la "Secció Chopiniana" de la revista *Philharmonia* (1930 - 1936).

(6) Conversa amb Dª Joana i D^o Gerard Mª Thomàs, el 24 d'Abril de 1978.

(7) Programa del Festival de Bellver, any 1953. Palma de Mallorca.

(8) Conversa amb Dª Joana i D^o Gerard Mª Thomàs, el 15 d'Abril de 1978.

(9) COLL TOMAS, Baltasar: *Joan Maria Thomàs hijo ilustre de la Ciudad* Imprenta Moderna de Lluçmajor. Palma de Mallorca. 1977, 38 pags.

Vegeu pàgines 23, 24 i 25, on s'assenyala la producció literaria de Mn. Joan Mª Thomàs.

(10) GARCIA, Juan Alfonso: "Manuel de Falla y la música eclesiástica" en *Tesoro Sacro Musical*. Madrid. 1976. N° 4.

(11) Conversa amb Dª Joana i D^o Gerard Mª Thomàs, el 6 d'Abril de 1978.

música— el confirmen com un dels millors músics de la nostra Història. La seva producció comprèn més d'un centenar d'obres, la majoria de les quals són corals, però també va escriure peces per a cant i piano, per a piano sol, per a orgue, per a clavecí, per a orquestra, cor i piano i per a guitarra.

Un breu comentari sobre la personalitat humana i artística de Mn. Joan Mª Thomàs ens permet fer unes consideracions:

Ens trobam amb un home que va saber descobrir i mantenir una actitud oberta cap a l'universal, sense oblidar l'amor i la dedicació cap a la nostra cultura. P. Casals, H. Anglés, M. de Falla, F. Mompou, A. Segovia, D. Milhaud, I. Strawinsky, A. Rubinstein, M. Ravel... són noms famosos entre els nombrosos amics que tingué Mn. Thomàs, per damunt ideologies, religions, cultures..., i són també una mostra de la inquietud i la posició que caracteritza tot artista complet enfront sempre de noves situacions i noves realitats socials i artístiques. Però, Mn. Joan volia també construir un món musical a Mallorca; estimava la seva terra: "... amarar-se profundament de l'agre de la terra i despertar l'ànima de Mallorca a l'alba d'una vida nova per l'Harmonia i la cançó..."¹². Recordem que fou un dels qui signà el Manifest de l'any 1936.

Breu història de la Capella Clàssica de Mallorca

Afrontar l'estudi històric, artístic i social de la Capella Clàssica de Mallorca (1932 - 1964) és una tasca d'amplitud prou gran. Els anys que van des de la primavera del 1932 —a la Cartoixa de Valldemossa i en el marc del segon "Festival Chopin" a on la Capella va fer el seu primer concert amb el pianista Rubinstein—, fins a la darrera audició l'any 1964 —a la Capella del Museu Marítim—¹³, són molts d'anys de "fer música": concerts, gires, organitzacions de festivals, publicacions (llibres, partitures, la minúscula revista "Pax et Ars" que fou el butlletí de la Capella)... i sobretot per a una entitat il·lenca, amb els condicionaments que implica la insularitat.

En aquest llarg període, la Història de la Capella Clàssica ens permet constatar dues èpoques molt distintes, i que corresponen a

dos moments claus de la Història Contemporània d'Espanya: la República i el Franquisme. El canvi que constatarem a partir de l'any 1936 no és simplement una supressió de la llengua materna, sinó un canvi en els plantejaments artístics i socials de Mn. Joan Mª Thomàs i de la seva Capella.

La vida artística de la Capella durant la República es desenvolupà bàsicament a Palma de Mallorca. La primera i única sortida fora de l'illa fou a València l'any 1934¹⁴. Durant aquest període, Mn. Thomàs i la Capella realitzaren, sens dubte, la tasca més important per a la nostra música: juntament a la tasca de recopilació, transcripció i ordenació d'un repertori extens de música coral autòctona, Mn. Joan estimulà compositors de la seva època i possibilità que llurs obres fossin estrenades per la Capella. Una mostra d'això són: els "Festivals de Música Mallorquina", celebrats al pati del Palau de l'Almudaina; "la Festa de la Sibila", a la Capella de Sta. Anna del Palau de l'Almudaina, restaurant aquesta antiquíssima representació de l'Edat Mitjana aconseguint un programa de gran interès religiós, musical i folklòric; "Els compositors mallorquins del segle XIX" amb motiu de la commemoració del Romanticisme, també a la Capella del Palau de l'Almudaina; la col·laboració als "Festivals Chopin"...

L'Octubre de 1933, la Capella es veu honorada amb l'acceptació del títol de Director d'Honor pel Mtre. Manuel de Falla, que li havia dedicat la composició "Balada de Mallorca" sobre fragments de Chopin. El canvi en la disposició del cor i en el vestuari de les dones es deu a Falla: "... que todos los cantores se colocasen... en línea recta, en lugar del semicírculo habitual de nuestros orfeones...; ... que las señoritas cambiasen el traje de noche por el isleño que entonces sólo usaban en los conciertos de carácter popular..."¹⁵.

El segon període (1939 - 1964) es caracteritza per la desaparició de manifestacions d'essència mallorquina. Però, si l'esperit de Mn. Thomàs quedà molt retallat, la Capella es donà a conèixer per la península i l'estranger. La Capella realitzà vuit "tournées" i actuà a les següents ciutats de l'Estat Espanyol: Madrid, València i Alacant (en tres ocasions), Granada i Barcelona (en dues ocasions), Toledo, Saragossa, Càdiz, Màlaga, Algeciras, Vic, Tarrago-

(12) Presentació del Primer Festival de Música Mallorquina. Palma de Mallorca, 8 d'Octubre de 1933.

(13) Conversa amb Dª Joana i D^o Gerard Mª Thomàs, el 8 de Maig de 1978.

(14) Programa del concert a l'Església dels Dominics. València, 16 d'Abril de 1934.

(15) THOMAS SABATER, Juan M^a: Manuel de Falla en la isla. Ediciones Capella Clàssica. Palma de Mallorca. (1947). 341 pags.

na, Lleida i Girona. A l'any 1945 anà a Portugal, única sortida a l'estranger, on actuà a les ciutats de Lisboa, Oporto, Coimbra, Braga i Viana do Castelo.

El 7 d'Abril del 1941, la Capella fou reconeguda i enregistrada per l'Estat amb el títol llatí de "Capella Classica" (*) amb el nº 126.439 per a concerts i edicions musicals.

El repertori de la Capella és extensíssim: més d'un centenar d'autors estudiats (podem esmentar: J. S. Bach, M. Capllonch, C. Debussy, M. de Falla, A. Gelabert, E. Grieg, G. F. Haendel, J. Màs Porcel, C. Monteverdi, W. A. Mozart, A. Noguera, G. P. Palestrina, F. Pedrell, M. Ravel, V. Ruiz-Aznar, B. Samper, F. Schubert, I. Strawinsky...) i més de quatre-centes obres interpretades (podem esmentar: el motet "Jesu Meine Freude" de Bach, l'oratori "El Messies" de Haendel, "Missa del Papa Marcelo" de Palestrina). Però, a més de l'aspecte quantitatiu hem de destacar la qualitat, la selecció i la universalitat del repertori esco-

llit per Mn. Thomàs, ja que recull obres monòdiques i polifòniques, des del segle X fins al segle XX i de distints indrets geogràfics.

Els assaigs de la Capella eren sessions de treball intens i consciencioses: exercicis de tècnica vocal; l'assaig de qualsevol partitura anava acompanyat d'una introducció explicativa del autor, de l'època, de la música i del text ¹⁶. Els resultats d'aquesta concepció pedagògica de l'assaig possibilitaren un alt nivell de tots els components de la Capella, i que queda reflectit en un repertori no senzill i d'exigències serioses, no assequible a tots els cors.

L'anàlisi del repertori, la quantitat d'actuacions, les crítiques de premsa local, nacional i estrangera, les dedicatòries d'eminents músics, els comentaris a viva veu que hem recollit, l'audició d'una sèrie de gravacions... ens confirmen el bon quefer de Mn. Joan Mª Thomàs i de la qualitat artística de la Capella Clàssica.

(*) Notau que són dues paraules que s'escriuen igual en català.

(16) Conversa amb Dª Joana i D^o Gerard Mª Thomàs, el 17 de Març de 1978.